

Lenka Chalupová

Nakladatelství
ČS

*Svatojánkové
ořechy*

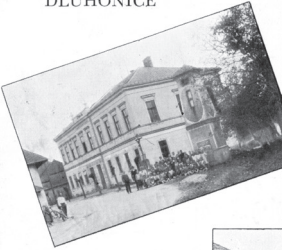
Lenka Chalupová

*Svatojánské
ořechy*

Hněv pomine, nenávist zůstane.

DLUHONICE

Lenka Chalupová

*Svatojánské
ořechy*

Hněv pomine, nenávist zůstane.

Hanuš
Albina
Mína
Juliana
Řehoř
Blažej
Evžen
Františka
Ctirad
Karl
Otakar
Leopold
Ferdinand
Irma
Ludmila
Gerda
Liška
Tonička

Děj románu, který se odehrává v letech 1958 až 1959 v Dluhonicích u Přerova, je smyšlený. Jména lidí i jejich osudy jsou dílem spisovatelčiny fantazie...

Copyright © Lenka Chalupová, www.lenkachalupova.cz, 2023

Editor © Josef Pepson Snětivý, 2023

Motif on Cover © Samphotostock.cz, 2023

Photographs on Page 2 © Muzeum Komenského v Přerově, p. o.
– ze sbírky Břetislava Passingera

Photograph of Authoress © Jan Gebauer, 2023

Cover & Layout © Nakladatelství ČAS, Alena Šulcová, 2023

© Nakladatelství ČAS, www.nakladatelstvicas.cz, 2023

ISBN 978-80-7475-442-5 (ePUB)

ISBN 978-80-7475-443-2 (Mobi)

ISBN 978-80-7475-444-9 (pdf)

Lidi ten dům lákal – a současně děsil. V jeho zahradě rostly letité ořešáky, kterým nebylo nikdy dopřáno, aby svůj plod ve skořápce vydaly v čase zralosti. Pro Dluhonické byl svatojánský dům prokletý. „Vždyť je to proti Pánubohu,“ křížovali se, „shazovat ořechy z větví ještě nezralé... Je to jako vytlouct nedonošené dítě z lůna matky. Hřích, jenom hřích!“ Jenže Juliana Paukrtová se synem Hanušem a vnučkou Vilemínou neuměli jinak. Stejně jako všichni jejich předci, o svatém Janu ze všech stromů strhali zelené ořechy a naházeli je do sudů.

Léta 1958 a 1959 však přinesou dramatické změny. Třináctiletá Vilemína se musí vypořádat s novou životní cestou, během jediného roku se z dětské bezstarostnosti přenést do světa starostí dospělých a bojovat o své místo. Je tíživou situací v rodině vinna její máma Albína, zdatná agitátorka JZD, kterou místní nemají rádi pro její minulost pošpiněnou kolaborací s nacisty? Nebo za všechno může ten prokletý svatojánský dům?

Mína klečí v ložnici mezi postelemi rodičů a upíná oči k obrázku v oválném rámečku, který visí těsně nad dubovým čelem mamčinu lůžka. Dívá se na Panenku Marii a odhání dotěrnou mouchu, která jí pořád lítá kolem hlavy. Nemá ráda rychlý a bzučivý hmyz, narušuje její poklidnou a mírnou povahu, kvůli mouchám se jí protiví i léto. A letos se jich urodilo požehnaně. I máma to říkala. Láká je masna pod kaplí Povýšení svatého Kříže, stojící jen kousek od jejich stavení... a taky jim voní dobytek souseda Staňka, který odmítl dát krávy do družstva a v hospodě mu kvůli tomu ani nenalejí, což maminka schvaluje, ale táta s babičkou ne.

Mouchy snad letos nezastaví ani jejich ořešáky, které je normálně odpuzují. Mína vstane, otevře kastlové okno a vyžene masařku. Venku je dusno, musejí v domě dělat luft, aby se tu dalo v noci dýchat. Záclony vlají do místnosti a vhánějí dovnitř vůni heřmánkového květu, který babička suší v průvanu na sítu, aby měli dost čaje na zimu. Mína znovu klekne mezi lůžka, zapře špinavé paty do dřeva postele a podívá se nahoru: „Svatá Terezičko, dej, ať není pravda, co mi dnes při polní hlídce povídala Lidka Farná. Prosím, ať je to pomluva místních nepřejícníků a drben. Dohlédni na to, ať je to jen kleveta, na kterou se zapomene. Budu se za to denně modlit, slibuji.“

Drobné ruce drží spojené dlaněmi i prsty, až jí předloktí sevře křeč. U krku ji škrtí šátek, který museli na hlídce mít všichni pionýři, a Mína je na něj hrdá, stejně jako na odznáček, který má připíchnutý na kapsičce košile. Mohla by už vstát a jít, vždyť modlitbu odříkala, ale když ona má tohle místo tak ráda! Do ložnice rodičů smí jen výjimečně, všechno je jí tu proto vzácné a milé. Kulaté noční stolky s mosaznou lampičkou,

pod níž táta každý večer čte nebo počítá, co nestihl v práci. Velký budík posazený na porcelánovém talířku, který na něm tancuje, když se ve čtyři ráno rozdrní, aby vzbudil maminku, spěšně vstávající do družstva.

V ložnici visí i polička na květiny, které sem chodí zalévat babička, pečlivě se starající o dům a domácnost. Na stěně je obraz s Míninou podobenkou a pod ním na stolku džbán s lavórkem, vedle je komoda, na které je v bílém rámečku se zdobnými ornamenty postavena svatební fotografie rodičů. Táta na ní vypadá ještě větší a mohutnější, než doopravdy je, pusu má od ucha k uchu a na sobě tmavý oblek, ve kterém působí důstojně až vážně. Máma je malá, bledá, skoro neviditelná, na světlých vlasech má skromný věneček a v ruce jí chřadnou povadlé lilie. Nesměje se, spíše je zádumčivá, jako by přemýšlela, jaký život jí s tatínkem asi čeká. Na fotce to vidět není, ale ona dávno ví, že pod sněhově bílými šaty je už ukryta i ona, malá Vilemína Paukrtová, které tu v Dluhonicích nikdo neřekne jinak než Míno. Dříve jí to vadilo, jméno jí přišlo takové kočičí a nicotné, krátké ve své zdobnělině jako tkanička z dětských bot, ale za dvanáct a půl let svého života si na ně stačila uvyknout. Je jediná Vilemína ve vesnici, takže se mezi Mařenkami, Andulkami, Vlastičkami a Lidkami neztratí. A to i přesto, že je po mamince malá, hubená, nevýrazná a bledá, povahou tichá a přemýšlivá. Po tátovi zdělila jen lásku k chemii a palce na nohou – no vážně, mají je úplně stejně placaté!

„Mino!“ volá na ni právě babička ze dvorku. „Popadni protěny košyk s količky a přyd!“ Mluví jinak než všichni ostatní, trochu s čuháckým podřecím, typickým pro obce na pravém břehu Bečvy, trochu po svém. Tam, kde je po č, š, ř a ž měkké i, vyslovuje důsledně tvrdé, samohlásky zkracuje... a protože je vesnice ha-

nácká, ještě do toho míchá hanáčtinu. Mína nezvyklou mluvu své babičky zbožňuje.

Košyk a količky – to je její rozverná sobotní písnička, která pro ně dvě neznamená nic jiného než výzvu k tomu, že si stoupnou k neckám s valchou a na ní vydrbou ze špíny všechno prádlo, které se jim v domě za týden sešlo. Tatínkovy propocené košile, maminciny kalhoty načichlé smradem z kravína, Míminy šaty i prádlo, babiččinu zástěru a šátek všední i kostelní. Na hrubou špínu vezmou žíněný kartáč, jinak si vystačí se silou svých rukou. Vodu už prohřálo sluníčko, nastrouhané jádrové mýdlo je nachystané na jedné ze dvou židlí, které nesou tíhu vany.

„Dosrknu meltu a vlitnem na to, konec dlohyho odpočynku,“ haleká znovu babička.

Mína si s úlevou pomyslí, že má pro sebe ještě chvíličku. Malou chvílku, kdy smí očima pohladit panenku v dlouhých háčkováných šatech, která jako nejpůsobnější ozdoba jejich domu sedí na maminciných pruhovaných peřinách. Má bílou hlavu z porcelánu a oči na ní jsou namalované trochu našišato, rty jsou vybledlé... přesto po panence Mína odmalička touží. Ráda by si s Bohunkou s porcelánovou hlavou hrála, převlékala ji, vozila v proutěném vozíčku, chovala ji a nosila na louku, kde si s Lidunkou vždycky rozprostřely kousavé deky a na nich se těšily hračkami... ale tohle jí bylo zapovězeno, panna byla nedotknutelná. Směla se na ni vždycky jen zpozdíat dívat, nikdy se jí ani prstem dotknout, ani dechem nadzvednout šatky. Teď by mohla... však je tu sama, ale ona nikdy neudělá nic, co si máma nepřeje. Je poslušná, ničemu se nevzpěčuje – doma ani ve škole. A když v sobě pocítí tichý protest, zapíše ho raději do deníčku, který jí vloni nadělil Ježíšek. Jinak Mína nikdy nikoho nermoutí, to je jí pro-

ti myslí. I proto sundává z krku pionýrský šátek, aby babičku tím rudým hadříkem nerozzlobila. Schová ho do úborových trenýrek a opatrně přenese do svého pokoje. Tam vymění sváteční bílou košili za pracovní, kolem pasu si zaváže zástěrku a šátek zmuchlá pod polštář.

Babička Juliana už na ni čeká. Pochvaluje si, že voda je měkká a teplá, mýdlo rozmělněné, mazlavé a voňavé. Jejich pracovní rituál je už takřka neměnný – každá na valše vydrhne jeden kousek, druhá ho vymáchá, vyždímá a pověsí na šňůru, která je natažena od malé cihlové prádleny až po výměnek. Visí na ní dřevěné kolíčky, které Míň připomínají omdlené vlaštovky... a proto vždycky spěchá, aby je mohla připíchnout na prádlo a oživila je. Miluje, když prádlo vlaje nad prostorem vybetonované části dvorečku, pes do něj radostně ňufá čenichem a kočky s přivřenýma očima nasávají jeho vůni. Je to mnohem veselejší, než když v zimě musejí zatopit pod kotlem a pak přenášet hadry na půdu, která je nízká a trochu zatuchlá, zčásti zaházená harampádím, které tam jejich předci ze svatojánského domu postupně natahali.

I když mají ruce rozmáčené a občas si na valše sednou kůžičku, pod níž pak štípe a pálí živé maso, mají obě tahle letní sobotní prací odpoledne rády. Povídají si a zpívají, smějí se a nedovedou si představit, že na podzim jim společné chvíle skončí, nebo dostanou jinou podobu. Posunou se totiž v prodejním pořadníku, který maminka bedlivě hlídá, a budou se muset smířit s pračkou, kterou jim sem přivezou, zapojí... a ona se stane součástí domu. Zmizí jejich obřad, přijdou o léty naučenou zvyklost. Juliana Paukrťová už od jara přemýšlí nad tím, proč vlastně snacha chce vyměnit její obětavou práci za jakýsi rachotivý stroj. Má to být snad pomsta, že nechce chodit mezi ženy do družstevní prá-

delny, když takovou vymoženost JZD zřídilo? Nebo Albíně přijde prádlo od ní nedbale vyprané? Špatně vybělené? Říká to teď s mírnou výčitkou i Míně, ale ta už v myšlenkách bloumá jinde, hlavu má mimo praní i jejich dvoreček. Dumá nad tím, je-li pravda to, co jí dnes řekla Lidka Farná. Zkoumá babičku očima, jestli se hodí vyzvídat, nebo ne, nakonec se osmělí.

„Proč jiní rodiče mají jednu velkou postel a máma s tátou je mají rozdělené uličkou velkou jako mezi školními lavicemi? Lidunka říkala, že její máma za krávnem viděla, jak moje máma...“

Juliana se překvapením zakuckala, až ucítila v nose šimrat mýdlo s jelenem a měla pocit, že se jí tam dělají malé bublinky, které co nevidět vyjdou z dírek do parného vzduchu a tam se rozprsknou na tisíc kapiček. Na co se jí to proboha malá Mína ptá? Kdo holce co napovídal? A proč? Je snad sousedům málo všechno to, co si v jejich svatojánském stavení museli odžít? Budou její vnučce vyprávět příběhy, které mají zůstat utajeny?

„Pověs pořadně tu tatovu košyly,“ napomene vnučku přísně, „visi tam jak Žydova hul.“

A pak ještě řekne něco, za co by si normálně raději vyřízla jazyk z pusy nebo odplivla do hnoje: „Dones ten pionyrsky šatek, taky ti ho přemacham, musíš ho mět z pole zaprašeny. Kdo to kdy viděl, tahat děcka mezi obili, aby tam hlídala!“ Hnusí se jí, když ho pak drží v ruce a pere na valše, ale pořád je to lepší nežli si vyprávět, proč má její syn se snachou rozdělené posteje. Nikomu po tom nic není... a Farným už vůbec ne!

„Lidku Farnou neposlouchej,“ špitne pak babička Míně do ucha skoro spiklenecky, „její rodina nam zavidi, nemaji nic vic než domek v milostive vypujčce od obce a zahradku leda se šyškami, kdežto my vlastní

dům se svatojánskou zahradou, která je božym požehnaním. A Lidka je falešnica, je stejná falešnica jako její mama.“

Mína se za svou zvědavost zastydí a už mlčí. Jejich ticho je ale spojenecké a láskyplné.

Sobota 7. června 1958: Dnes jsem dělala, že babičku neslyším, když začala s tou pračkou. Vystály jsme v dubnu s mámou dlouhou frontu před Elektrou, abychom se zapisaly do pořadníku na pračku Romo, kterou vloni začali vyrábět ve Fulneku a maminka po ní moc touží, zatímco babička ji nechce. Babička mě zase na oplátku neposlouchala, když jsem chtěla vyprávět o tom, že si Lidunka Farná myslí, že má moje máma něco s tím novým zooteknikem z družstva. Potřebovala jsem to babičce říct, ale nechtěla mě pustit ke slovu. Večer jsem si k ní vlezla do postele a stejně jsem jí to tajemství nakonec pošeptala. Mračila se a chvílku to vypadalo, že je to pro ni horší pomyslení než to, že budeme mít doma Romo z Fulneku. Zachumlala mě k sobě do peřiny, dlouho neřikala nic a pak jen: „Spi, ty drndo, buhvico Farna viděla!“

Je vedro, slunce žhne, Řehoř Farný s úlevou sundává propocenou uniformu. Bleděmodrá košile je neprodyšná, kravata zbytečně zahřívá hrdlo, kalhoty ho škrtí v pase, čepice s červeným lemem mu už dávno vypálila

do hlavy kolečko. Tmavomodrý stejnokroj, kvůli kterému mu lidi říkají *švestka*, je ale to jediné, co ho na jeho práci štve... jinak na ni nedá dopustit.

Jeho máma vždycky říkala, že se s krví policajta snad musel narodit, už jako malý kluk si v polích za Dluhonicemi nejraději hrál na četníky a zloděje a jeho nejlepší dětští kamarádi – Hanuš Paukrt, Ctirad Souček, Evžen Kameník a Blažej Bartoš – se vžili bez odporu do rolí zločinců, které on dychtivě chytal, usvědčoval a trestal. Na přání otce se vyučil truhlářem, jenže na práci se dřevem byl levý a nebavila ho, ruce rozedřené třískami nesnášel, hoblík ho neposlouchal. Před válkou začal sloužit u četníků na nádraží, za války byl jediný Čech, který se směl podílet na ostraze dluhonicke elektrorozvodny, po osvobození se stal příslušníkem Veřejné bezpečnosti a po osmačtyřicátém šéfem obvodního oddělení; spadala pod něj část města na pravém břehu Bečvy a vesnice Předmostí, Prosenice a Dluhonic. Tam všude vládl rukou přísnou, ale spravedlivou.

Jako na člověka váženého a nestranného se na něj lidi obracejí, a jeho ta důvěra hřeje. To, jak na něj dnes vyjela Juliana Paukrtová, ale nemá s jeho prací u VB nic společného. Ona si s ním přišla vyřídit účty pěkně zostra a po sousedsku, sotva vystoupil z autobusu, už to na něj sypala a servítky si přitom nebrala. „Ať nas tvoje žena necha byt a nebere si nas do huby, my se o ni taky nestarame,“ spílala mu, „už nechci slyšet, že o nas cosi povida!“

Domů kvůli tomu přišel ze směny roztrpčený, ale chce tu záležitost vyřídit v klidu. Není hádavý a ani prudký, ale pořádek si musí sjednat, vždyť se s Hanušem Paukrtem kamarádí od dětství a nechce mít s jeho rodinou žádné potíže.

Není to poprvé, kdy své ženě Ludmile musí domlouvat... přesvědčovat ji, aby už proboha neroznáše-

la po vesnici drby a nechovala se jako škodná v revíru. On přece nejlíp ví, jak takové klevety ztrpčují život, ne jedno lidské tlachání končí v policejních spisech... vařit zlou krev se nevyplácí, zvláště pak na vesnici. Sám je smírlivý člověk, který druhým lidem nestrká zbytečně nos do jejich životů, o to víc se mu přičí, že si zrovna jeho Ludmila libuje v pletichaření a hašteření. A ještě silněji se mu zajídá, jak do těch pomluv zasvěcuje i malou Lidunku. Holka, nejmladší z jejich pěti děcek, už má taky na jazyku usazenou zlou slinu a povídá, co by neměla. O dětech ze školy i o sousedech.

Ludmila mu nachystá na stůl talíř s nudličkovou polívkou, a když na ni Řehoř spustí, vztekle práská pokličkou nad hrncem. Neodvází se mu vzdorovat, však je pořád hlavou rodiny on, ale protest si neodpustí. Řehoř usrkává vývar a v hlavě se mu točí spirála s odpovědí, proč má jeho žena na Albínu Paukrtovou spadeno. Nejednou mu přece rozhořčeně řekla: „Skupinářku mám v družstvu dělat já, ne ona! V sedmačtyřiceti letech mám poslouchat třicetiletou běhnu? Nikdy!“ A minulý týden mu s gustem vyprávěla, že viděla Albínu, jak se muchluje za kravínem se zootechnikem... a on ji přitom varoval, ať to hlavně nikomu nevypráví, ať nedělá zle. Jenže Ludmila na Řehořova slova nedala.

Odstrčí talíř s nedojedenou polívkou, přisune k sobě židli s Lidunkou a řekne: „Aspoň ty buď rozumná, jinak tě lidi nebudou mít rádi. Ve středověku dávali pomlouvačným ženským železnou masku... takovou uzdu na spílání s ostrým hrotem, který jim probodl jazyk, aby už nemohly nikdy pomlouvat. Je to hřích – rozumíš, hřích!“ Pak se otočí k Ludmile, která stále ne-souhlasně práská kuchyňským náčiním, a jasně jí řekne: „A ty dáš Albíně Paukrtové pokoj, nic ti do jejího života není. Slyšíš? Nic!“

Nerad na svou manželku křičí, zdá se mu to nedůstojné a hloupé. Vychovali spolu pět děcek a poslední dobou se trochu vzdalují, jeho to mrzí, ale napravit se podle něj musí žena. On má svědomí obložené samotou tak hebkým, že mu nic nebrání využít pěkné páteční odpoledne k vycházce do hospody, kde si dá dvě točený, zchladí hlavu a domů už přijde o něco krotší.

Než usedne k pivu, musí jít ještě ověřit anonym, co přišel na Nuzáka, který od léta pětapadesátého roku pobývá od čtvrtku do neděle ve volném pokoji u vdovy Trochtové, čpí potem a nemytým tělem, takže se Řehoř od něj při pozdravu spíše odtahuje... ale uznává, že nebyť příčinnivého Leopolda Ciny, kterému tu říkají Nuzák, jejich vesnice by vypadala o poznání hůř. Pracuje tu od čtvrtka do soboty pro obec, přivydělává si k penzi – a dnes natírá okapy, které už novou barvu dávno potřebovaly. Lidí ho tu pro jeho zanedbaný vzhled nemají rádi, ale on je uklidňuje, že je Cina sice podivný, ale jinak neškodný. Domlouvá jim, ať jsou k němu shovívavější, vždyť je to starý chudák. Na přání Místního národního výboru ho nechal před třemi lety proklepnout a neshledal na něm nic závadného, s policií měl co do činění jen před válkou, pak už ne. A ten jediný zápis ani nestál za slovo. Pocházel odněkud z Pardubicka, pracoval jako závozník v pekárně a po válce se přestěhoval do Přerova, kde dostal práci u Potahové služby a tam se těšil dobré pověsti. Byl ve svých sedmašedesáti letech svobodný mládenec – a jeho jediným škraloupem byla v sedmatřicátém roce hospodská rvačka kdesi u Vlašimi.

Ten anonym, který přišel na oddělení, jim stroze sděloval, že Leopold Cina platí vdově Trochtové za ubytování v domku na Návsi bokem víc, než ona přiznává a daní státu, a tak to musí Řehoř ověřit. Souhlasí, že

pořádek musí být, ale neví, proč má neodbytný pocit, že anonymní dopis psala jeho Ludmila... písmo je sice víc ležaté a jakoby ledabylé, ale on v tom sdělení cítí příkrost své ženy. Až se otrepe zhnusením, když na takovou podlost jen pomyslí. Nuzák je jeho dotazem překvapený, ale nařčení odmítá vrtěním hlavy – a Řehoř ví, že víc z toho nemluvy stejně nevyrazí.

Albína Paukrtová miluje mléko. Jeho vůni a sladkost. Teplo, které z něj sálá, když je čerstvě nadojené a následně vlažně odstáté přelévá do konví. Zbožňuje jeho barvu, v níž se odráží jméno, které jí dala do vínku maminka. Albína jako bílá a bělostná. Neposkvrněná!

Mléko je v jejích vzpomínkách to první, co ji spojovalo s mámou, je to věčná upomínka na její plná prsa a navlhlé živůtky s mapou obkrouženou po mléku. Kojila ji do čtyř let, pak tělo připravila na příchod dalšího děcka a s narozením Jožina se její rodný dům v dluhonické části zvané Stará Bečva zase rozvoněl sladkou mléčnou něhou. Prsa měla tak obdařená, že přikládala i dítě sousedky, když ta přišla po úleku o mléko.

Proto má Albína mléko spojené s mateřskou láskou, hojností a blahobytem. I to kravské miluje, už jako malá holka se ráda starala o jejich jedinou dojnicí, kterou v chlévě měli. Svou práci si proto nevybrala náhodně nebo z nouze. Když Mína v září jednapadesátého roku začala chodit do školy, nastoupila nejdříve do mlékárny ve vedlejší vesnici; v Předmostí pracovala ve sběrně u Anděly Francové, která ji trpělivě učila, jak má vypadat správná péče o mléko. Spolu je přebíraly

od dodavatelů, kontrolovaly jeho kvalitu, hlídaly, aby je nikdo nešidil ředěním vodou – což se občas taky stávalo, když lidi chtěli splnit státem diktované povinné dodávky –, sbíraly smetanu, vedly deníčky množství, tučnosti a jakosti. A nepojila je jen společná práce, i lidsky si sedly, obě se musely popasovat s podobně těžkým osudem. Andělina kmotřenka Valja, která s nimi v mlékárně pracovala, byla podivně mlčenlivá... a stejně dřevěný jazyk měla v důsledku otřesu i Albína máma. Přesně ta, která ji obdařila láskou k mléku. Dřív byla výřečná a veselá, ale její bodrá povaha utichla, když rodina za tragických okolností přišla o malého Jožku. Viněna z jeho smrti byla i Albína, rodiče jí vyčítali, že bratra dostatečně nehlídala... ale ona si byla jistá, že pravým viníkem jsou Východomoravské elektrárny, pro které pracoval i jejich otec – k těm natahovala prst a žalovala. Tehdy chtěly zabránit zaplavování pozemků okolo své rozvodny v Dluhonicích, proto přeložily ústí mlýnské strouhy o šest set metrů výše nad břehy Bečvy. Materiál k těm navážkám nechaly bagrovat v řečišti, a tím vznikly v řece asi šestimetrové prohlubně. V nečekané vodní propasti se devítiletý Jožin utopil, udělal pár pracně nazkoušených temp a pak už jen marně hrabal nohama v místech, kde čekal mělké dno, zmizel pod vodou a svižný proud ho táhl dál. Albína – v té době čtrnáctiletá – ho sice i s kamarádkou Toničkou hlídala, ale pomoci mu neuměly, skočily pro něj do vody, zoufale křičely, volaly na lidi, ale bylo pozdě. Jožku našli po třech dnech, Bečva ho donesla až k Troubkám, tělo se zaseklo o kořeny stromů, držících břeh. Nedlouho poté přejížděl řeku rolník s párem koní, kteří byli strženi do hlubiny a taky utonuli. Východomoravské elektrárny až po druhé tragédii přijaly odpovědnost a dno Bečvy nechaly rozbagrovat. Jejich

Jožinkovi to ale život nevrátilo a mámě zdraví také ne. Po pohřbu syna se odmlčela, mluvila jen střídmě, z nutnosti a bez zájmu.

Když otec v pětačtyřicátém roce rozhodl, že si Albína vezme za muže starého Paukrta, ani slovíčkem se jí máma nezastala. Nechala ji přestěhovat do svatojánského domu, i když Albína před ní klečela a prosila o slitování, zatímco ona jen seděla, dívala se skrz ni a mlčela. Zemřela, když měla Mína čtyři roky, ani vnučka její srdce neobměkčila. Druhou mámou se jí stala předmostská mlékařka Anděla Francová, k ní si chodila pro radu i útěchu. Společně udělaly také rozhodnutí, že Albína kývne na nabídku předsedy JZD Evžena Kameníka řídit kravín, který vloni v Dluhonicích postavili. Stala se tam skupinářkou a vedla ostatní dojičky, sama se ale považovala za nejpracovitější a ve své práci nejzarputilejší. Aby krav byl dostatek, přemlouvala místní, kteří měli plné chlévy, ať vstoupí do družstva a přivedou tam své dojnice... však je to ku prospěchu všech. Organizovala pak slavnostní svod a ustájení darovaného dobytka, nechala novým družstevníkům hrát v obecním rozhlase lidovky, psala o nich články do zemědělského týdeníku Nové Přerovsko, aby je povzbudila a utvrdila, že se rozhodli dobře. S mnohými si to ale v Dluhonicích kvůli tomu rozházela, zazlívali Albíně, že podlehla nesmyslné bolševické ideologii, stala se přísluhovačkou systému, který lidem krade jejich majetky a ze sedláků dělá chudáky. Jen ti, kteří už do družstva dříve vstoupili a darovali svá pole dobrovolně pro společné hospodaření, byli k jejím snahám shovívaví a chápaví.

Málokdo ale věřil, že ji k tomu všemu vedla láska k mléku, nikoliv prospěchářství. Ona věděla své... Když nadojené litry přelévala do družstevních konví, a ty pak posílala do mlékáren, zaplavovalo ji štěs-

tí. A nestyděla se, když chodila po vesnici a posměšně zpívala těm posledním šesti nerozhodnutým: *Okolo Dluhonic kulak se vleče. Gatě má rozbitý, do bot mu teče. Lesy mu sebrali a všecko pole. Proč jsi to nepropil, ty starý vole? Já jsem to nepropil, že ještě věřím, že se nám navrátí ten starý režim. Co sedláci, co děláte, koně máte, neoráte? Krávu dejte do kolchozu, koupíte si za ni kozu. Koza volá mé mé mé, do kolchozu né né né.*

Za tohle se nerděla. Styděla se ale za to, že slyší na nadbíhání zootechnika Otakara Šťastného, který se o ni už pár měsíců snažil... a ona mu před týdnem dala líbáním za kravínem najevo, že by jí možná nebyl proti srsti. Ve vynuceném manželství je léta nešťastná a všichni to v Dluhonicích vědí, vždyť ve svatojánském domě už ji drží jenom jejich malá Mína. Jenže Albína se bojí i klevet, rozvést se je ostuda, jediným rozvedeným manželstvím ve vesnici byli sousedé Součkovi, kteří chtěli včasnou rozlukou ve dvaadvacátém roce zachránit Ctirada Součka a jeho dceru Toničku před koncentrákem, kam musela jeho židovská manželka Elsa, ale stejně si i na ně o dva roky později gestapo došláplo. Od té doby před soud kvůli rozvodu nepředstoupil nikdo z Dluhonic – jen její myšlenky jí našeptávaly, jak by jí bylo dobře, kdyby dokázala opustit stavení Hanuše Paukrta a zahrázdit s někým jiným. A Otakar Šťastný se tvářil, že s ním by všechno ustála... že s ním by – nomen omen – byla zase šťastná.

I proto se dnes na Otu těší, teď jí stačí aspoň naděje. Vyhlídky, že kdyby chtěla...

Je v práci už od pěti od rána a za tu dobu se byla šestkrát kontrolovat u zrcadla zavěšeného nad umyvadlem. Načeše si vždycky ofinu pod šátkem, upraví plášť, tajně si i řasy namalovala a líčka přepudrovala, i když sama peskuje ostatní ženské, že paráda do kravína nepatří.

Dnes je ale rozechvělá a ví proč. V deset přijde Ota, aby dojičky naučil novému způsobu krmení, které by mělo prospět žaludkům a zdraví krav. Připravena jsou tu už čtyři oddělená bednění, učit se budou záporu studenou vodou.

Otakar přichází něco po desáté, ošetřovatelky z Albíniny skupiny se k němu slétnou jako vosy. Téměř nábožně mu naslouchají, když říká: „Řezanku budete vrstvit s okopaninami, s jetelovými drolky. Slámu smočíte, zatížíte dřevěnou deskou a izolujete suchou slámou. Za tři dny zkrmíte. Postupně budete plnit a zkrmovat vždycky jedno bednění.“

Albína si u toho všimne, že má Ota moc pěkné ruce... takové hladké na zootechnika, s nehty pečlivě zastřiženými do kulata. A je celkově jemný – má hebkou, takřka chlapeckou tvář bez vousů a útlou postavu; a ona má ráda drobné muže, nevyvolávají v ní tolik bázně jako velcí chlapi, urostlí a hranatí jako třeba její manžel Hanuš.

Pondělí 23. června 1958: Zítřka je svatého Jana, a to je pro náš dům velký svátek. Budeme od dnešní noci sbírat nezralé ořechy a z nich dělat ořechovku, likér, naložíme je na kyselo, na sladko i do slaného nálevu. Jak já se těším! Později sem dopíšu i recepty, které mi tatínek nadiktuje.

Hanuš Paukert zasvětil svůj život chemii. Kromě ní ho už od mládí nezajímalo skoro nic. Vystudoval průmyslovku, pak vysokou školu zaměřenou na anorganickou chemii – a po ní šel v sedmadvacátém roce pracovat do přerovské První moravské rolnické továrny na soustředěná hnojiva a lučebniny, které se dnes říká jednoduše *chemička* a lidi ji nemají rádi, protože mají předsudky. Začínal u nové výroby kyseliny, a když viděl, jak se denně valí z továrny osmadvacet tun monohydrátu, úplně ho to pohltilo. Pak ve výrobě superfosfátů přežil hospodářskou krizi. Po válce byl mistrem v dílně umělé rohoviny. A dnes vede výrobu insekticidu *Dynocid*, který likviduje mandelinku bramborovou. Aspoň tím si u místních zemědělců vylepšil pověst... jinak nemohli kvůli zápachu přijít Dluhoničtí blízké chemičce a jejím zaměstnancům na jméno.

I svatojánská zahrada měla pro Hanuše význam čistě z chemických důvodů. Nebavilo ho pečovat o stromy – to přenechával své matce –, jeho zajímal jen výsledek v podobě zelených plodů, ze kterých pak dostával to nejlepší, co nezralé ořechy mohou vydat. Byla to hotová alchymie, kterou on vlivem tradice i svého zájmu ovládal jako nikdo jiný. Proto pro něj byl 24. červen takřka posvátným dnem. V práci už roky věděli, že třidvacátého zmizí, aby vyměnil svůj velín za zahradu... a pak je poctí delikatesou v podobě sladkých zavařených ořechů a výtečnou pálenkou, která štípe na jazyku a do očí vhání slzy, ale když pak sklouzne do žaludku, je to jako sametové pohlazení.

Letos připadlo svatého Jana na úterý, a protože mírně přšelo, vzal si Hanuš raději dovolenou i ve středu. Jeho máma, ač pětasedmdesátiletá, byla pořád dost čiperná na to, aby dokázala lézt po žebříku, sklízet a tahat koše od stromu ke stromu... zatímco jeho žena po-

dobnou práci odmítala, jí byly nezralé ořechy odporné a povinnosti kolem nich se jí ošklivily. Porodila jim ale Mínu, budoucí dědičku jejich království, která ochotně pomáhala se vším, co si svatojánské ořechy žádaly. Přičítal Albíně alespoň k dobru, že nereptala, když psal Míně omluvenku do školy... bylo žádoucí, aby od začátku do konce čichala k řemeslu, ke kterému jako jediná dostává rodinný klíč, tajemství ověřené čtyřmi předešlými generacemi.

Začínají o půlnoci, to nastává takřka rituální čas jen pro ně. Pro Hanuše, Julianu a Mínu. Stojí před prvním stromem, který roste hned za brankou, jež dělí malý dvůr od zahrady. První se pomodlí ta nejstarší z nich, děkuje za úrodu a prosí božský ořešák, aby vydal své nezralé plody, okolo nichž se ještě nevytvořila dřevěná skořápka. Omlouvá se stromu i za to, že z něj bude trhat listy ke svaření ve vodě, což potom použije jako odvar na kloktadla a výplachy. Menší část samotných plodů bude naložena do kořeněného sirupu z cukru, něco bude upraveno naslano, část poputuje do sudu a stane se z ní ořechovice. Juliana si udobřuje Pánaboha tvrzením, že všechno bude spotřebováno pro dobro lidského zdraví. Ujišťuje ho: „Žadny ořýšek nepřyjde nazmar...“ Hanuš už mezitím špičkou nožíku píchá do prvního plodu, aby si ověřil, že je měkký, a tedy dostatečně připravený. Před prací si připijí čajem, který Juliana podle jejich tradice připravila, je v něm kopřiva, listy pampelišky, jitrocele, řebříčku, květy sedmikrásky, listy vlašského ořechu, břízy, jetele i přesličky a květ měsíčku. Všeho po třech kusech, aby správně odměřená porce přinesla tělu potřebnou sílu.

Na práci jim svítí měsíc, mírně zastíněný mraky, které vlahým deštěm kropí zahradu. Naštěstí je déšť řídký, ničemu nepřekáží, jen mírně ředí vzduch. Všichni tři

plní koše a každý si přemýšlí nad svým, užijí si společně jen východ slunce, které se krátce před pátou hodinou vyloupne nad střechou stavení. Končí něco po šesté, Juliana běží ohřát slepičí polévku ze včerejška, snědí si ji na dvorku, přikusují k ní chleba, aby se nasýtili a nabrali z ní energii k další práci. Teď je čeká spánek, odpočinek nutný k tomu, aby zase krátce po poledni vstali a pustili se do díla – budou až do noci zelené plody propichovat jehlou a dávat do kádě s vodou. Pak každý den po dobu dvou týdnů musejí vodu vyměňovat, aby z ořechů vypláchli palčivě hořkou chuť a nahradili ji sladkostí. Z cukru uvaří hustý sirup a macerované ořechy jím zalijí, cukr postupně nahradí v oříškách vodu a dojde k jejich proslazení, pokud tedy v tom postupu nic nepokazí. Až se hodnoty zastaví na požadované cukernatosti – což bude hlídat Hanuš –, sirup slijí a dochtí speciální směsí koření, která Míně voní Vánocemi. Nakonec proslazené ořechy naplní do skleniček, budou je zavařovat a ukládat do spížířny, odkud poputují k zákazníkům. Na výrobu dostali od státu milostivou výjimku, odvádět však musejí takové daně, že už se jim to ani nevyplatí, jenže tajný rodinný recept je zavazuje. Hanuš se ale mnohem víc těší na to, až vyrobí ořechovici, má k tomu u domu nachystané soudky s pálenkou, kde si užívá všech procesů, které mu nakonec vydají voňavou životadárnou tekutinu. Něco bude pro něj, pár flašek rozdá, zbytek zpeněží – oficiálně i načerno. Prodával ořechovici lidem i za války, kdy mu za nedovolené přechovávání lihu hrozila kulka do hlavy... ale neuměl si pomoci, byla to jeho pýcha. Když nácci odtáhli ze země, myslel si, že teď se pro jeho podnikání otevírají zase brány, ale ouha – v devětačtyřicátém si na něj došlápla obec, přišel mu tehdy úřední dopis, že na schůzi MNV bylo rozhodnuto řídit se

směrnicí číslo 40 z 8. května toho roku a on je povinen odvádět obci dávkou z lihových nápojů. I obec mu už upíjela z výdělků!

Do postele se Hanuš dostává po vydatné snídani až kolem deváté. Prohlíží si ruce, má je hnědé jako kubánská balička doutníků, ale on je na *juglon* zvyklý. Tmavé barvivo z ořechů, které ulpí na kůži, patří k jeho stavovské hrdosti – ze zásady si proto nikdy nebere rukavice. Jen Míně je vnutili, nebylo by rozumné, kdyby do školy přišla špinavá, zbytečně by na sebe upozornila – a to by ona nerada. Chce být vždycky nenápadná, někdy Hanušovi přijde, že až neviditelná, netouží vyčuhovat, sama je schovaná ve své skořápce... přesně jako ten ořech z jejich zahrady. Povahou i podobou je po Albíně, ani na svých dvanáct a půl nevypadá, jak je drobná a hubená, byť jí babička denně vyvaňuje a podstrojuje. Je nejmenší z celé třídy, na každé školní fotce vypadá, jako by omylem zabloudivla mezi starší žáky, nohy a ruce má jako sirky, stejně slabé má i světlé vlasy, jsou řídké a lámavé, zastřižené jen pod uši, protože dál nedorostou. Oči má ale krásné, velké a výrazné, vystupují z jejího dětského obličejí jako trnky. Hanuš svou dceru miluje víc než kohokoliv jiného na světě.

Převaluje se v posteli a nemůže usnout, i když by měl. Vždyť je tak unavený, ruce skoro necítí, paže má jako v ohni, svaly napnuté. Jenže jemu se pořád honí v hlavě to, co mu včera řekla s mírnou výčitkou máma. Prý: „Mina se pta, proč mate s Albinou oddělene postele. Měl by ses připravit, Hanušy!“ Připravit... pche, a jak? Má to nebohé dítě zasvěcovat do světa dospělých starostí? Blbnout holce hlavu? Vysvětlovat, že je na světě proto, aby měl kdo zdědit tenhle svatojánský dům? Vyložit jí karty na stůl? Vždyť má teprve dvanáct a půl!

Přítáhne si pruhovanou peřinu na prsa, otočí se na bok, až postel pod jeho mohutnou postavou zavrže. Dívá se na Albínino pečlivě zastlané lůžko, na kterém trůní Bohunka s porcelánovou hlavičkou, na temeni už mírně oprýskanou; zakrývá ji proto čepeček uháčkovaný ze stejné nitě, ze které jsou vyrobené rozložitě šaty, rozprostřené na peřinách jako ozdobná dečka. Panenka bylo to jediné, co si k nim do domu po svatbě přinesla... sama byla takřka ještě děčko, zatímco Hanuš ostřílený chlap, o dobrých pětadvacet let starší než ona... *pantáta*, jak se nechala slyšet, *dědek*, o kterého nestála. Brala si ho z donucení, na přání rodičů, pod pohrůžkou, že když si nevezme starého Paukrta, vyprovodí ji otec z domu a děčko, které už nosila v břiše, odloží do sirotčince. Svatební šaty oblékla pod nátlakem a nikdy si k němu cestu nenašla; nesnášela ho, byť se Hanuš snažil být aspoň dobrým přítelem, když už nemohl být mužem. Byl k ní otcovsky laskavý a pozorný, shovívavý a navrch všemu i vstřícný, když jí před časem nabídl, že smí mít milence, když on... jaksi nemůže! Podmínkou pro něj bylo utajení, nechce chodit po Dluhonicích s parohy, za které si ho budou chlapi v hospodě dobírat. Druhou podmínkou bylo, že ho nikdy nesmí opustit... však by mu měla být vděčná, že si ji vzal!

Nemůže usnout, točí se v posteli jako topinka na pánvi, je mu horko a stydno, když si vzpomene na svou svatbu. Dívá se na novomanželskou fotku v rámečku pod zrcadlem, a i v ní čte tu nepatříčnost, která jejich svatební den provázela. Dokonce takovou nepatříčnost, že je i farář sloužící v dluhonické kapli Povýšení svatého Kříže odmítl oddat, což byla záležitost na vesnické poměry nevídaná a potupná; nikdy Hanuš nezažil větší ponížení, než když mu Otec Prokop tuhle službu odmítl. Pokorně a s prosíkem šel žádat o povo-

lení k sňatku do kostela svaté Máří Magdalény ve vedlejší Předmostí, kde mu sice farář obřad slíbil, ale jeho vyčítavý pohled byl víc než výmluvný. A nebylo divu. K oltáři si ve dvačtyřiceti vedl čerstvě sedmnáctiletou Albínu, odrostlé dítě, které pod svatebními šaty ukrývalo šest měsíců starý plod, jenž viditelně vzdouval nevěstino břicho. Pro Hanuše bylo ale důležité, že má dědice... však komu by svatojánský dům připadl, kdyby neměl potomka? Zpropadenému státu, kterému nevěřil? Poprvé ztratil iluze v osmatřicátém roce, kdy přišla se všemi tragickými důsledky Mnichovská zrada. Podruhé o deset let později, kdy komunisti vzývali Vítězný únor, který pro něj nebyl vítězstvím, nýbrž prohrou všech těch, kteří měli o poválečném uspořádání země spravedlivější představu. Naposledy v třiapadesátém, kdy padla měna, a on přišel o peníze, které strádal do budoucna pro jejich Mínu. Škudlil, aby jednou nebyla tak nuzná nevěsta jako její máma... a ze dne na den přišel o všechno, co ukládal ze své práce v chemičce i z výdělků za svatojánské ořechy.

Zavře oči, i když se do pohybu víček spíše nutí, ale slyší přicházet Albínu a nechce čelit jejím otázkám, proč ještě nespí. Vklouzne do ložnice po špičkách, aby ho nebudila, dřevěná podlaha zakvílí až u skříně, kterou právě odemyká. Hanuš pootevře levé oko a tajně svou ženu pozoruje. Je cítit kravínem, i když před pár minutami slyšel, jak se v koupelně sousedící s ložnicí sprchuje. Ani mýdlo ale nepřekrylo pach, který už má vetknutý do kůže i vlasů až po jejich kořínky. Sundává si koupací plášť a chystá si krásné letní šaty... netuší, že ji muž sleduje, kdyby to věděla, hned by si tělo zastínila paravánem, který tam pro ten účel má. Hanuš si užívá pohledu na ni, je tak malá a hubená, že pociťuje touhu ji ochraňovat, i když ona o jeho statné paže nestojí. Její

pas je tak útlý, že skoro vylučuje, že kdy mohla v břiše odnosit tříkilovou Mínu. Prsa má drobná, pevná, ale pro něj jsou stejně nedotknutelná jako ta porcelánová panenka, na kterou nesmí nikdo sáhnout.

Dívá se, jak se Albína obléká. Bavlněné zelené šaty s páskem podtrhnou její krásu, která pro něj ale není, na hlavu si uvazuje béžový šátek s drobnými puntíky, který jí vloni daroval k Vánocům. Zaškube mu pod víčky, když si uvědomí, že se možná takhle nestrojí na dnešní dopolední schůzi družstevníků, ale pro toho zootechnika, jak mu včera pohoršeně našeptávala máma. Prý se má mít na pozoru – nesmí dovolit, aby se někde pelešila a dělala rodině ostudu! Jenže jak to má zařídit? Křičet na ni? Vyhrožovat? Pevně zavírá oči, nechce myslet na věci, které se dějí bez něj, a on je nemůže ovlivnit. Nasává do nosu Albíninu živočišnou vůni a konečně upadá do spánku.

Když jej po poledni přijde matka probudit, je celý nevyspaný, rozlámaný a našťvaný. U ořechů se z rozmrzelosti rozebere a pohledem na ně potěší, úroda byla letos skvostná. To bude litrů pálenky! Nejvíce jí tradičně prodá svým kamarádům Řehořovi Farnému a hlavně Blažej Bartošovi, který jej do celého toho obchodu s Albínou namočil. Nabízel mu ji tehdy za úplatek jako nějaké chovné zvíře... ale on je mu za ten *obchod* dodnes vděčný.

Blažej Bartoš se vždycky rád napil. A pokaždé k tomu našel důvod i omluvu.

V mládí uměl svou slabost pro pálenku krotit, měl spoustu plánů do budoucna a po boku ženu Růžu,

na které lpěl. V devětadvacátém roce, ještě před krizí, dokázal vlastníma rukama postavit pro rodinu malý příbytek ve čtvrti Stará Bečva; domek o dvou pokojích a jednom chlévě vybudoval na plácku kousek od řeky, která pro něj byla zdrojem hojnosti. Pár metrů od domu nahodil udičku a málokdy přišel s prázdnou – pod vodou se hojně proháněli boleni, štiky, jelci i ostroretky, a on je lákal na těstíčko z mouky. Pytláčil i za protektorátu, kdy Němci pohyb na Bečvě bedlivě sledovali a zloděje nemilosrdně trestali smrtí, ale ani to ho nezastavilo. Vidina oběda, za který nevydá ani korunu, byla silným motivem.

Ostatně, Blažej si vždycky rád přilepšil a vždy to obhajoval svou rodinou, rád o sobě říkal, že je zkrátka shánčlivý... žádný zloděj. O Dluhonických velkohubě prohlašoval, že to jsou hanáčtí lakomci, ale zrovna on byl známý hrabivec. Pracoval v transformační stanici, které se tu říkalo jednoduše *rozvodna*, stála od roku 1930 na okraji Dluhonic a byla důležitým styčným bodem přerovské elektrárny, jež dodávala proud do tisíců domácností. Když po okupaci darovala továrna Dluhonicím polovinu cihel z ochranných zdí na stavbu nové sokolovny, byl jedním z prvních, kdo se s vervou pustil do bourání. Společně s dalšími chlapy zeď rozebrali, cihly očistili a odvezli na vozíku polní dráhy před bránu u hradla. Rozbité kusy naházeli do rybníku u rozvodny a dali se do počítání dobrých cihel. Bylo jich něco přes osmdesát tisíc a Blažej pojal myšlenku, že na sokolovnu to stejně nevystačí – a přece se tam nedřeli proto, aby pak vzácný materiál dali zadarmo spolku a obci, která je beztak škube. Všechno to rozpočítal, podělil počtem pracantů, a k domku si na trakaři odvezl tisíc devět set padesát pět cihel, kterými obehnal svůj pozemek. Nakonec nebylo žalobce, nebylo

soudce... prošlo jim to, když i Řehoř Farný nad nimi přivřel obě oči.

Přilepšoval si na konci války také na železnici, která vedla Dluhonicemi a byla důležitou dopravní cestou. Nákladní vlaky tu stály i několik hodin takřka bez dozoru, a jeho napadlo podívat se na ně blíže... však nepůjde o krádež – naopak, on tím přece bude škodit nenáviděným Němcům! Strhl pro ten nápad i další Dluhonické, rabovali vagony, shazovali z nich uhlí, později také obilí, jednou měli štěstí na kuchyňské náčiní, mouku a cukr... To už bylo v samotném závěru války, kdy Sověti postupovali a přesun německých vojsk způsoboval na kolejích zmatek, všechno ještě komplikovaly sabotáže a destrukce kolejí. Nejbizarnějším jeho úlovkem byly v té době hedvábné padáky, které tahal domů a ukládal je do truhly. Nabádal svou ženu, aby si z nich nechala ušít halenku, však látka je to navýsost kvalitní a mnoho sousedek z Dluhonic s padáky takto naložilo – ale jeho Růža byla k nabídce netečná. V té době už ji nezajímalo nic, jen seděla, hleděla do zdi, ve světlých chvilkách pak psala dopisy svým korespondenčním přítelkyním, které měla už léta napříč republikou. Psaní ji uklidňovalo, ale neléčilo.

Blažej si při vzpomínce na svou ženu povzdechne.

Zpětně si vyčítá, že jen hrabal pro rodinu, ale jinak se o ni moc nezajímal. Zabezpečil ji, ale každou volnou chvíli se v kůlně mezi nářadím opíjel Hanušovou ořechovici, které se nemohl nikdy dost nabažit. Večer se domů vracel vratký, otupělý a nevšímavý. Otrásla jím až smrt malého Jožina. Pak přišla ženina netečnost, která na ni po pohřbu jejich jediného syna klekla jako mora... těžký a zlý duch, který ji začal tlačit, dusit a snad i pít krev, musela jí ta neviditelná bestie sát i z prsou, protože bradavky jí naběhly a zanítily se, tělo oslabily horeč-

ky a zmítalo jím blouznění. Kdyby byla Růža v plné síle jako kdysi, určitě by věděla, že si jejich šestnáctiletá dcera našla mládence a s ním provádí věci, na které měla ještě dost času. Když zjistil, že je těhotná a otec se k děcku nemá, nemohl dopustit, aby rodinu stihla ostuda. Hanba spojená s *parchantem*, na kterého přišli dost pozdě na to, aby jej nechali vyhnat andělíčkářkou.

Těhotenství už na ní bylo znát, když navštívil svého kamaráda z *Dluhonické pětky* Hanuše Paukrta a předložil mu svůj návrh. Pokud si Albínu vezme a děcko napíše na sebe, dá mu část toho, co si u něj v srpnu čtyřiačtyřicátého roku dal do úschovy kamarád Ctirad Souček, když dostal echo, že po něm a jeho dceři Toničce jde gestapo. Blažej už věděl, že oba zemřeli v Auschwitzu... a jejich věci byly to jediné, co mohl nabídnout. Předložil před Hanuše na stůl stříbrné příbory, dva zlaté prsteny, medailon a puncované kapesní hodinky značky *Chronometre*. Tak moc si cenil toho, že bude holka pod čepcem! Paukrt ale všechno zamítl, nechtěl nic... věci ani Albínu – však co by ve svém věku dělal s odrostlou holkou, která mu odmala říká *strýčku*? Považoval to za ubohé a pošetilé, dokonce tak opovázlivé, že se o té nabídce s posměškem v hlase zmínil matce. Juliana Paukrtová ale na celou patálii pohlížela mnohem praktičtěji. Vědoma si toho, že její syn po zranění způsobeném jedním z mnoha chemických pokusů nemůže mít děti, viděla v tom obchodu spásu pro ně i jejich stavení. Když získají dědice, budou mít komu odkázat svatojánský dům. Však ji už léta bolelo, že nebudou mít komu předat majetek i recepty. Hned do Hanuše dula: „Toužyš snad po tom, aby to, co tu vybudovali naši předci, spadlo do chřtanu statu? Nemame nikoho... slyšyš? Ni-ko-ho. A Albinu zname od-malička, je to hodna děvčyca.“

V srpnu pětáctýřicátého si plácli, v září byla svatba. I na hedvábné padáčky došlo. Blažej nechal Albíně z několika kusů ušít krásné svatební šaty, ve kterých vypadala jako nadýchaný smetanový dort. Když ji o svatém Václavu vedl v Předmostí k oltáři, nadýmal se pýchou... Pohled na Hanuše, kterému její dětskou ruku předával, ho ale rychle uzemnil. Působil staře a omšele, jeho kdysi černé vlasy zešedly a čelo prořízly hluboké vrásky. Vedle sebe působili ti dva uboze a Blažeje z toho nakonec šířilo svědomí. Věděl, že holce nezajišťuje se starým impotentem žádné štěstí, ale zahnal aspoň hanbu, které by na vesnici neušla. Raději nemohoucí pantáta, říkal si, než nemanželské děcko. Samozřejmě, že se Albína vzpouzela a křičela, že do svatojánského domu nikdy, prostě nikdy nepůjde... a on na ni musel vytáhnout své eso – kartičku z Okresní péče o mládež, která dohlížela na nezletilé matky bez zázemí. „Když budeš pod čepcem, dají ti z úřadu pokoj, zodpovědnost za tebe i dítě převezme Hanuš. Jinak za nic neručím. Ani za to, že ti děcko po porodu nevezmou a neumístí ho do ústavu!“

Jediné, v čem jí ponechali volnost, byl výběr jména. Vilemína se narodila týden před Štědrým dnem roku 1945, a i když si Hanuš žádal u Boha o syna, nakonec i z holky měl radost. A Juliana ještě větší, sepnula ruce a říkala: „Děvčýčka je pro nas požeňnanim, zlomi kletbu našeho domu.“ Tenkrát se Blažej s Hanušem, Evženem a Řehořem opili jako carští důstojníci, na oslavu padly dva litry ořechovice, v opilosti shodili i část nové zídky z kradených cihel. Pak se ale Blažej odmlčel, neměl srdce dívat se na dceřino nerovné manželství. Vylíval si zlost na své ženě, vyčítal jí, že jejich dceru neochránila před svody nějakého obšourníka... že dovolila, aby v šestnácti otěhotněla... že ji nepřipravila

do života tak, jak se od matky očekává. Manželka ale na jeho stesky nereagovala, seděla ve svém houpacím křesle, přes nohy přehozenou kostkovanou deku s trásněmi a v obličejí lhostejnost. Dívala se skrz něj pořád, od rána do večera – i v pátek 14. října roku 1949, kdy si po několika hodinách planých opileckých výčitek všiml, že je Růža mrtvá.

Až do rána druhého dne jí tehdy klečel u nohou a brečel. Přišel o syna, ženu a vlastně i dceru. O všechny ty, kvůli kterým byl celou dobu shánlivý. Netušil, pro koho bude žít... pro koho by si měl přilepšovat z cizího, jak měl celý život ve zvyku. Pro Mínu to dělat nemohl, kdykoliv se totiž na svou vnučku podíval, zastyděl se za obchod, který s jejím osudem udělal. Z druhé strany ale věděl, že tenkrát nemohl jinak.

Chlast ho nakonec uměl potěšit natolik, že nepovažoval svůj život za trudný. Dělal dál v rozvodně, do služby chodil s bandaskou naplněnou kávou, v jídelně si dával dvojitou porci všeho – hlavně knedlíků –, cestou z šichty pytláčil, pak na dvorku kouřil a pil, občas i se svými kamarády... a ve středu a v neděli navštěvoval vdovu Františku Trochtovou, která pro něj už druhým rokem s láskou pekla buchty s povidly.

Budoucnost, konsumní družstvo. Nápis na domě se odchlípuje, nabídka ve výloze je bídná, pár atrap masových konzerv a paštik, jeden na šňůrce zavěšený plakát lákající ke koupi lančmítu s fazolemi a aspikové zeleninové bábovky. Jenže ani jedno v nabídce dluhonického obchodu není.

Františka Trochtová otevírá prodejnu úderem šesté. To sem přijíždí řidič s chlebem, pak přivázejí mléko, máslo a sýry – a nakonec nahodile pytlíkový sortiment, jako je mouka, cukr nebo sůl. Pulty má ale poloprázdné a dost ji to znervózňuje, má ráda dostatek, i doma si potrpí na plnou spižírnu, denně vaří a na stole musí mít každé ráno čerstvé buchty a koláče. Jídlo je její život, váží úctyhodných sto kilo, ovšem to Fanku netrápí – ba právě naopak, ona považuje kyprost za svou přednost. Když se večer převléká do flanelové noční košile, radostně si pohladí faldy a sama pro sebe řekne: „Až přijde další válka, tlustý budou hubený a hubený budou studený!“ A usíná se slastnou představou jídla, které si zítra připraví... pod víčky má buček, uzené, slaninu a pálivou klobásku s křenem.

Když měla ještě před válkou Františka Trochtová v Dluhonicích vlastní masnu, dařilo se jí mnohem líp než teď. Uměla si zařídit, aby byly háky plné vepřového, hovězího i skopového, s masem uměla obchodovat tak obratně, že si brzo vydělala na nový dům, který si s mužem postavili v proluce mezi dvěma statky, kousek od Návsí. Masna stála přímo pod kaplí, byla dokonce součástí její stavby, což sice mnozí považovali za znesvěcení božího stánku, ale jí se to nepříčilo. Kamenné místo bylo příjemně chladné a maso se tam nekazilo, však k ní lidi jezdili i z okolních vesnic a ona uměla o každém kousku mluvit tak líbivě, že se kupujícím sbíhaly sliny, sotva hodila flák na váhu. Po válce věřila v obnovení starých dobrých časů, ale nečekaně ji zasáhly dvě rány. Zemřel jí na kornatění cév manžel, zdatný řezník, jehož si zvali na zabijačky lidi z širokého okolí... a přišel osmačtyřicátý rok, jenž byl předzvěstí nedobrych zítřků. O masnu ji komunisti připravili a ona musela

jít pracovat pro *Ústřední konsumní a úsporné družstvo Budoucnost*. Prodejna, ve které prodávala, ji ale moc netěšila. U masa si vždycky mohla přilepšit pro sebe – tam se na nějaké to deko nehledělo –, ale tady? Ceny určované státem a v obálce každý měsíc stejná výplata! V pátek odpoledne, v sobotu a občas i v neděli večer chodila aspoň pomáhat do hospody, kde se s mírným šizením počítalo.

Touhu po přilepšení měla s Blažejem Bartošem společnou. I to je svedlo dohromady. A taky rodina. Františka byla dlouhá léta nejlepší přítelkyní a důvěrníci Růženy Bartošové, i za kmotru její dceři šla... a rozdělila je až Růžina netečnost po synově smrti. S rodinou byla sžitá a Blažeje považovala za chlapa s vrtkavou náturou, ale jinak dobrosrdečné povahy, se kterým by mohla ujít ještě kus života. Myslela si na něj hned, když ovdověl, ale on si toho všiml teprve před dvěma lety. To už jen nenaznačovala, že „ona a on“, ale na rovinu mu řekla, že by to spolu mohli zkusit, vždyť oba jsou vdovci a lidsky si rozumí, žádná překážka by v tom nebyla – pokud mu tedy ona není proti mysli. A nebyla! Utáhla ho na povídkové buchtý a na halasný smích, který k její bodrosti patřil, stejně jako výřečnost a hlasitost. Míň už se mu zamlouvalo, že část svého velkého domu pronajímá, sama obývá kuchyň se dvěma místnostmi... a další část baráku, která má dva samostatné vchody, smí s požeňáním úřadu propůjčovat těm, co brigádníci pro obec nebo pro družstvo. A poslední tři roky k ní od čtvrtku do neděle jezdí vousatý penzista z Přerova. Tři dny v týdnu tu Leopold Cina pracuje pro obec – ořezává keře, seče trávu, oškrabává rez, natírá ploty... a vůbec dělá, co je potřeba – a v neděli odpočívá. Jen Blažeje řevnivě čílí, že Fanka bydlí s Nuzákem pod jednou střechou. Jenomže ona mu říká: „Má cenu,

abys žárlil na šedivého starce, když sám jsi statný chlapík, který umí potěšit ženskou?“

Františka přebere mléko, zdá se jí řídké až vodnaté. „Kdosi nás zase okrádá,“ nadává sama pro sebe – cizí přilepšování nenávidí a brojí proti němu, je pro ni důkazem, jak špatně se tohle socialistické hospodaření vede. A nejde jen o mléko. Už druhý měsíc píše do *Budoucnosti*, že jí chybí rýže, luštěniny, masové konzervy, minerální vody a jižní ovoce. K tomu jí z podniku poslali jen strohou odpověď: „U pomerančů a citronů nemůžeme krýt poptávku a přes veškerou snahu se nám nedaří prosadit zvýšení přídělů tohoto ovoce.“

Rozkládá zboží v policích doširoka, aby nebyly poprázdny regály tak moc žalostné. Začínají se trousit první zákazníci, Horáková pro čerstvý chleba k snídani, Křížková pro piva – aby nebyla od muže bita –, stará Paukrtová pro tvaroh a pak dvě děcka od Musilů, co chtějí k vodě cucací špalky a turecký med. Přes výlohu zahlédne i Mínu, běží taky k Bečvě, i když nesmí... ale Františka na ni nebude žalovat, aby dělala Albíně těžkou hlavu, vždyť má tu holku ráda, jako by byla její vlastní. Sama děti nemá, i když její fortelný řezník s rameny širokými jako almara ji uměl vždycky tak vášnivě sevřít a povalit, ale dítě vyhlíželi celé roky marně, i když toužebně. Neměli komu dopřát svou rodičovskou laskavost, tak jí zahrnuli aspoň Albínu a Jožina. I malou Vilemínu má ráda.

„Pojď si na sladké mejdlíčko!“ volá teď na ni. Mína se nejistě otočí a pak přiběhne. Františka v ní vidí Růžiny oči, i proto je jí dívka milá, má v sobě kousek své babičky. Ale je tak drobná, až se člověku svírá srdce, klíční kosti jí trčí, kolena má špičatá, ostatní holky nad ní ční jako bidla. To ona by si děvečku jinak vykrmila! Říká si, že s její kuchyní by vyrostla a zesílila, zaoblila

by se a nevypadala jako chudě. Však jestli se Františce podaří její plán, který si zinscenovala v hlavě, taky Albině rodině vypomůže. Má v úmyslu prodat šperky, které má Blažej ve své úschově, je třináct let po válce a jeho kamarád Ctirad Souček je mrtvý, není na co čekat. A jestli chtějí s Blažejem na stáří urvat ještě kus štěstí, peníze k tomu budou potřebovat. Františka sní, že se spolu vezmou, koupí si tmavomodrého Spartaka a s ním budou každou neděli vyrážet na výlety – auto je její dávný sen, zhmotnění pocitu zámožnosti, o který přišla společně s jejich masnou.

Ruce se jí zpotí, když do prodejny přijde vysoký kostnatý elegán Mráček, kterého zná z dob, kdy jim načerno dodával do masny zvěřinu. Ten se v zakázaných kšeftech vždycky vyznal, uměl obratem koupit a prodat kdeco, pro šmelinu byl ochoten za války položit i krk na špalek. Františka počká, až si dvě sousedky nakoupí, zatímco Mráček se před nimi tváří, že tam vůbec není, stojí k nim zády a obhlíží mléčné výrobky. Jakmile cinkne zvoneček na dveřích, dá Františka do výkladu cedulku: *Přijdu hned* – a zamkne. Až pak se chlap otočí a kývne hlavou. Rozbalí před něho všechny vzácnosti, které jí včera Blažej svěřil k nacenění, aby vůbec věděli, jakou mají hodnotu. Mráček se v nich přehrabuje, nic neříká, obhlíží hodinky, prsteny, medailony, masivní řetízky, spony do kravat... pak ohrne rty a řekne něco v tom smyslu, že by za ty cetky Františce dal pět tisíc, možná sedm.

Měla jinou představu... chtěla aspoň polovinu na Spartaka, za který si Mototechna žádá od vyvolených kupců dvacet sedm tisíc. Možná se unáhliili, říká si teď, když si Blažej požádal v práci o doporučení ke koupi. Poukazy na auto byly jen pro nejlepší pracovníky státu a doporučenek bylo omezené množství,

zájemci museli čekat – a ona chtěla, aby to měli včas vyřízeno, i když věděla, že přednost mají vojáci, esenbáci a doktoři... ale přece i poctivý mistr z elektrorozvodny by měl mít možnost! Ona by se svým škraloupem z dob řeznictví neuspěla, na Blažeje ale spoléhala – a sen se jí teď pomalu rozplynul před očima. Mráček byl neústupný, víc nebyl ochotný dát, a tak všechno zase sbalila do velkého šátku, odnesla do skladu a otevřela obchod pro nakupující.

„Však on se kupec dřív nebo později najde,“ říkala večer Blažejovi, „ale pod cenu nepůjdeme!“ A pak ho dlouze vábila na své kypré tělo a do ucha mu šeptala, že je nejvyšší čas, aby se vzali... vždyť si spolu rozumí, on u ní dvakrát v týdnu přespává a ona nechce přijít do řečí. Nalákat se nechal rád – a když bylo po všem, převalil se na Františčinu polovinu lůžka a řekl: „S těmi šperky jsem si to rozmyslel, Fany, neprodám je, bojím se božího trestu, vždyť mi je dal Ctirad do úschovy, ne na prodej.“ Už viděl Františku, jak se nadechuje, aby oponovala, že mrtvému přece už cennosti nemohou chybět, ale nedovolil jí tu větu říct. Dal jí ukazováček před pusou a významně sykl.

Venku je vedro k zalknutí, ale v domě panuje příjemný chlad. Zvláště ve sklepní spižírně, která je Julianiným královstvím. Pod klenbami cítí sílu ducha svého domu, nebojí se ho, i když je tady šero a příčinliví pavouci pokoutníci si v rozích nerušeně pletou své sítě. Neodhání je, nechává jim volnost... vždyť oni si jí taky nevšímají a od svatojánských ořechů se drží v uctivé vzdálenosti,

tak proč by jí měli vadit? Naloženými ořechy má Juliana naplněny všechny police, už jsou krásně uleželé, plátky jsou nahnědlé až dočerna, sladkost je z nich cítit i přes sklo. Je 20. červenec, a tedy nejvyšší čas, aby se první várka loňských lahůdek z jejich sadu dostala mezi lidi – vždycky ořechy nejdříve nabízí sousedům, v srpnu a v září pak s nimi vyráží na trh do Přerova. Dbá na to, aby je prodávala nejdřív třináct měsíců od utržení a naložení, kdy je jejich kvalita už delikatesní.

Bere jednu sklenici po druhé a ukládá je na sebe do košatiny, přes víko je napnutá látka a na krku každé zavařovačky visí mašle z konopného provázku. Nemá tam sice žádný účel, ale je krásná, takhle její rodina vždycky vybavovala ořechy do světa a Juliana na dávné tradici nic nemění. V koši má patnáct zavařenin, neví, kolik jich prodá, ale musí být dobře připravená. Nechala místním rozhlasem vyhlásit, že dnes v poledne bude ořechy prodávat před domem, stůl s ubrusem je tam už nachystaný, teď ještě vynést ze sklepa nahoru zboží. Hanuš s Albínou jsou v práci, budou na to s Mínou samy, ale ony si poradí.

„Mino, pod' mi pomoct,“ volá nahoru, ale nikdo se neozývá. Zlobí se na vnučku, bude muset koš tahat sama a jít nadvakrát, celou várku neunese. Nahoře zamžourá do slunečních paprsků, deroucíh se do pootevřených dveří, které jsou důkazem toho, že Mína vyběhla z domu. Juliana dá prvních patnáct sklenic na stůl a vrací se dolů do sklepa, monotónně skládá na dno koše další várku.

Za sebou slyší kroky a zakřičí: „No ty si davaš na čas, Mino.“ Říká to trochu vyčítavě, ale doopravdy je ráda, že už se holka necourá po venku a je tady. Stojí Julianě za zády a její stín vykresluje na zdi podivný obraz... dokonce tak podivný, až Julianu zamrazí a ona sama

sebe ujistí, že ten, kdo je teď s ní ve sklepě, rozhodně není malá Vilemína. Opatrně se otočí a pak zaječí tak, že se i pavouci stáhnou do středu svých pavučin.

„Kde ste se tu vzal?!“ zařve z plných plic na Nuzáka, který tu stojí, civí na ni a neodpovídá – a neodpovídá proto, že on nikdy a s nikým nemluví. Je jejím pravidelným odběratelem, ale vždycky chodí spořádaně ve vymezený čas, nikdy ji takhle nevydělil v místě, které je tak navýsost její. V šeru vypadá Leopold Cina ještě hůř než jindy, bílé vousy má zacuchané, takže připomínají chuchvalce koudele, světlé husté obočí se klene do výšky. Kdyby Juliana mohla, odplivla by si před ním.

„Prodavat budu až v poledne,“ odsekne mu, ale on její slova přejde mávnutím, ukáže prstem na loňskou ořechovici a likér... obé si žádá hned, nervózním pohazováním hlavy dává najevo, že nehodlá čekat, až ona zaplní stůl před domem. Naštvaně, ale poslušně mu vyhoví, má z něj strach – vždycky z něj měla strach. Pokaždé, když se s ní vidí, ji hypnotizuje očima, které má jakoby vypálené od slunka, jsou bledé a potažené bílou blankou... a Juliana v nich neumí číst, přitom má pocit, že jí ty oči cosi zlého říkají. Tak zvláštní pocit s nikým nemá, jen s podivínem Leopoldem Cinou, který je větší pavouk než všichni její sklepní pokoutníci dohromady. Je zarostlý tak, že ona v jeho vlasech i vousích tuší množící se vši, zarudlý obličej se mu loupe... a to se jí přičítá nejvíc. Štítí se ho. Vůbec nechápe, že si ho Trochtová nechává na bytě – *ani kdyby platil zlatem*, říká si Juliana.

Nuzák si od ní vezme ořechovici a likér, peníze položí na policičku.

„Vratim vam až nahoře, tady drobne nemam,“ odsekne mu podruhé a už ho strká po schodech nahoru,

chce vypakovat Nuzáka co nejrychleji ze svého domu a už si jen užívat nákupní přízně svých sousedů. Jenže on nevypadá, že by se chtěl vzdálit.

„Drobné si nechejte,“ utrhne se na ni na chodbě před sklepem. První slova, která kdy od něj Juliana slyšela... říká je ale šiřlavě, skoro jako batole, které se teprve učí mluvit. Při druhé větě, kterou směrem k ní pronese, si ona uvědomí, že jeho rty jsou ztuhlé a obnažené, růžové dásně bez zubů... Až když Nuzák zmizí v předzahrádce, uvědomí si, co jí vlastně řekl a jak se při tom tvářil. Ten obraz se jí během dne vrátí mnohokrát, pokaždé před sebou vidí propadlou tvář Leopolda Ciny a pokřivená smrdutá ústa, která s podivnou nutkavostí špitají: „Dejte si na tu svini pozor, zanáší! Dejte si na tu svini Albínu pozor, ta je schopná všeho!“

Odpoledne už jen Juliana monotónně prodává svatojánskou úrodu a večer pak nemůže usnout, otáčí se v posteli, chladí si ruce pod polštářem, dvakrát se projde po ložnici tak rázně, až prkenná podlaha kvílí. Nechápe, proč jí to Nuzák říkal. Co je mu do toho? A jak zrovna on ví něco o Albíně? Cožpak on si s někým v Dluhonicích povídá? Ve dvě ráno, když pořád nemůže zabrat, vyhání starého Cinu z hlavy nadávkami tak ostrými, že nahlas by je nikdy nedokázala vyslovit. Usne nad ránem... až sama sobě slíbí, že jakmile příště potká Nuzáka, vmete mu do tváře, ať si o její snachu hubu neatírá.

Albína si nepamatuje, kdy byla v posledních letech rozechvělejší.

Je horký podvečer, úterý dvaadvacátého července, a ona kývla už na třetí tajnou schůzku s Otakarem Šťastným. Ze stavení se vyplížila přes dvůr, nechce a nebude nikomu nic vysvětlovat, ani Hanušovi ne, i když jí krátce po svatbě slíbil shovívavost, které ona ovšem nikdy nevyužila.

Z jejich domu to je k Bečvě deset minut svižnější chůze, setkat se mají v dostatečné vzdálenosti od posledních obytných domů, které patří k Dluhonicím, aby nebudili pozornost. Každý z nich přijde z jiné strany, sraz mají tentokrát u vykotlané vrby, která roste asi půl kilometru po proudu. Tam by měli mít klid. Ostatně – to místo ona moc dobře zná, právě tady zažívala svá první milostná poblouznění s Míniným otcem. U vedlejších vrbiček je i malý přístřešek, který si tu kdysi rybáři stloukli, už léta jej pro špatnou dostupnost nevyužívali... v jeho útrobách se ale stále dalo schovat před nepohodou počasí nebo před nevídanými kolemjdoucími.

Vzala si na sebe to nejhezčí, co našla ve svém skromném šatníku. Tmavomodré šaty s drobnými bílými kytičkami a žlutou stuhu do vlasů místo šátku. Chce vypadat mnohem lépe, než jak ji zná Ota z družstva. I voňavkou se pošplíchala, aby ze sebe dostala pach kravína, který je jejich společným oděrem. Voní po růžích a cítí se svěže, ale když dojde k rozvodně, její svědomí náhle ztěžkne. Mívá to tu vždycky, od jisté doby se místu vyhýbá, ale teď kolem něj projít musí. Dívá se na rozlehlou budovu rozvodny, která je krásná a majestátní, má nádherný tvar s pravoúhle říznutými stěnami a rozlehlým parčíkem s osmi lípami... a pod každou z nich je kámen s mosazným štítkem, na kterém jsou vyryta jména zaměstnanců Středomoravských elektráren, kteří se jako odboráři stali za války obětí nacistů.

A v tomhle bodě má Albína pořád svědomí umazané, nikdy se už té tíhy na duši nezbaví. Popoběhne, ať to má rychle za sebou, ale vzpomínkám stejně neuteče.

Pozoruje líně se táhnoucí Bečvu a vrískající dorost, který si v podvečer užívá koupání, jde podél řeky, a stejně se její pohled pořád vrací k rozvodně. Co se sem od ledna čtyřiačtyřicátého roku nachodila, aby třeba jen očkem viděla u brány Karla, držícího stráž! Byl ze všech ochránců rozvodny nejmenší, měl drobnou chlapeckou tvář s jemnými rysy... a ona si pohledem na něho poprvé v životě uvědomila, že je žena... byt' jí bylo teprve patnáct a půl a ještě donedávna vozila po Staré Bečvě Bohunku s porcelánovou hlavou. Chtěla se mu líbit, zapůsobit na něj, dotýkat se ho. Nic z toho by nebylo nemravné – však holky jejího věku se už s chlapci taky scházely –, kdyby Karl Wolf nebyl německý voják. Stýkat se s někým, komu lidi z Dluhonic říkali s opovržením *esesácká krysa*, bylo pro holku ze slušné rodiny zahanbující. Jenže jí se ten šíp jaksi podivně a hluboko zabodl do srdce, Karlem byla posedlá.

Nezamilovala se do něj, když držel službu na stráži, ale v dluhonické restauraci U Zábojů, kam po Vánocích roku 1943 nastoupila, i když měla lepší představy o své budoucnosti. Učila se dobře a ráda by pokračovala na obchodní škole, ale válečná doba byla nejistá, část škol se uzavřela... a hlavně otec byl neoblomný v tom, že Albína musí vydělávat, když na maminku sedla mora. Práci jí domluvila kmotra Trochtová, ji ale posluhování v hospodě nebavilo, oplzlých chlapů se štítila a jejich řeči jí vadily. Čepovala řídké pivo, tajně štamgastům nalévala Paukrtovu ořechovici, občas někomu namazala za padesátník chleba s margarínem nebo se sádlem a škvarky...

Jediným vytržením ze služby bylo poledne, kdy se k Zábojům nahrnulo deset vojáků z wehrmachtu, kteří byli do Dluhonic nasazeni, aby tu hlídali trafostanici. Ta byla pro Němce důležitým středobodem, žádný záškodník se k ní nesměl ani přiblížit, všechny české pracovníky šacovali před šichtou i po ní. I jejího tátu, který tyhle německé škvory nesnášel, ale zároveň se před nimi krčil. Jediný člověk, který tam fungoval mezi německými vojáky a českými pracovníky jako nárazník, byl Řehoř Farný.

Elektrozvodna byla nepřetržitě hlídána od září osmatřicátého roku – nejdříve sokoly, pak národní gardou, četníky, staršími legionáři, a nakonec opět četníky. Od poloviny března devětatřicátého pak německou národní gardou a posléze staršími německými vojáky. Karl byl v té grupě výjimkou. Byl mladý a vůbec do skupiny po zuby ozbrojených fašounů nezapadal – nebo jí to aspoň tak připadalo. Když přišli do hospody, byli hluční, dupali těžkými botami a řvali po obsluze: „Jídlo, chceme jídlo. Kde to kurva vězí?! Maso, chceme vepřové maso!“ Jedli v kožených rukavicích, ani brigadýrku si z hlavy nesundali. Celkem jich tu bylo dvacet, rozdělení byli do dvou směn, jedné velel Němec z Brna, druhé Němec z Ostravy... a ti byli teprve ostří. Albína se nácků v nablýskaných rajtkách bála, poslušně nosila jídlo na stůl a úslužně jim posluhovala, měli k ní nechutné narážky a ona mlčela – tak, jak si hostinský Záboj pro zachování klidu i kšeftu přál. Nechtěl mít opletačky s nikým, a s gestapem tím míň. „Všichni spí v rozvodně, sem chodí jen na jídlo, nakrmíme, vyinkasujeme, tak proč si dělat zle, děvče,“ nabádal ji.

Mezi desítkou esesáků v černých uniformách s umrlčí hlavou na levém rukávě očima vyhledávala od prv-

ního dne jen Karla. V té době nevěděla, jak se jmenuje, ale jeho blízkost ji rozechvívala. Nemohl si toho nevšimnout. Když ho obsluhovala, klepaly se jí ruce, a když odcházel, provázela ho skoro až dotěrným pohledem. Z jejich domku na Staré Bečvě chodívala vždycky, když měla volné odpoledne, tátovi naproti – záměrně a s nadějí, že vojáka s líbivou tváří aspoň na chvíli zahlédne. Rozvodna byla v té době nebývale zabezpečena proti náletům, takže místo rozhodně nebylo k pohybu okolo nebezpečné, budova byla postříkána šedozeleňnou barvou a její venkovní zařízení obeháno zdí ze sto šedesáti tisíc cihel. Drátěný plot byl napájen proudem o síle šesti tisíc voltů, takže kolem něj chodili všichni v uctivé vzdálenosti.

„Maličká. Pojď sem, ty Maličká.“ To byla první slova, která od Karla na začátku března čtyřiačtyřicátého roku slyšela. Překvapilo ji, že mluví česky, i když špatně, šišlavě. Myslela si, že zná pár odposlouchaných slov, však se vojáci běžně pohybovali mezi zaměstnanci rozvodny i mezi Dluhonickými, kde mohli leccos pochytit – později zjistila, že je ze Sudet. Srdce se jí ještě víc rozbušilo, když vracel talíř od slepičí polévky a do ruky jí přitom nenápadně strčil ruličku zažloutlého cigaretového papírku. Rozechvěle ho rozbalila až v kuchyni, utíkala k oknu – jakože jde vyvětrat páru z hrnců –, a za dohledu prvních slunečních paprsků toho roku četla: *Maličká, v pět u rozvodny*. Pochopila.

Když šla na první schůzku s Karlem, byla nejen natešená, ale taky ostražitá. Však kdo to kdy viděl, aby si české děvče dávalo dobrovolně schůzku s náckem? Kdyby to táta tušil, zadek by jí vzteky rozsekal, obličej rozmaširoval. A co teprve strýc Ctirad Souček a kamarádka Tonička? Čekala tehdy v závětrí – tak jak on předpokládal – a společně pak šli podél Bečvy

až k dřevěné rybářské boudě, zarostlé křovisky. Cestou se od něj dozvěděla, že se jmenuje Karl Wolf, má dvaadvacet let a česky umí trochu díky babičce, která s nimi žije v Jablonci. Jeho otec byl čistý Němec a matka po své matce poloviční Češka, rodina žila v Sudetech a rodiče rozhodně nepatřili k těm, kteří by Hitlera proklínali. Ani Karl se netajil obdivem k Großdeutsches Reich a Führerovi, viděl ve Vůdci Pánaboha, který smí rozhodovat i o smrti Cikánů, Židů a Poláků. Také Karl je považoval za podlidi, které je třeba vygumovat... a jí se svíralo srdce, když pomyslela na poloviční Židovku Toničku Součkovou a její nebohou mámu Elsu. Když to říkal, Albínu píchalo bolestí u srdce. S ničím, o čem Karl mluvil, ona přece nemohla souhlasit.

Ale líbila se mu, to bylo zřejmé. Oslovoval ji *Maličká* a letmo chytal za drobné dlaně, snažil se ukořistit aspoň náznak zájmu. Nebyl vtíravý a vyjma té řeči působil mírumilovně. Byl sečtělý a vzdělaný, na dalších tajných schůzkách ji zahrnoval vyprávěním o velikých německých spisovatelích, hudebních skladatelích, hercích i malířích, a jednou Albíně donesl její portrét, který namaloval v přítomí svého služebního pokoje tužkou na karton od bot. V té době už věděla, že chtěl studovat architekturu a být stejně úspěšný jako otec, jenž v Jablonci nad Nisou díky svému uměleckému vkusu dával podobu a tvar šperkům, které se z továrny jabloncké bižuterie vyvážely do celého světa. Stačil ale sotva dokončit gymnázium, a už narukoval k wehrmachtu. Pro tělesnou chabost a rachitickou postavu nebyl vybrán k žádným těžkým úkolům, jež si armáda od německých mužů žádala... a tak pro něj prostě zbyla jen rozvodna v Dluhonicích. I tak byl pyšný, že vykonává práci pro Říši, jak se na každého chlapa s čistou krví sluší – přesně to byla jeho slova.

Podlehla mu, i když ji Tonička od toho vztahu odrazovala – ba co víc, trýznila ji výčitkami, že kvůli takovým zrůdám, jako je Wolf, ona přišla o mámu, která musela do lágru! Ale když on byl tak milý a zábavný, že nemohla jinak! Vztah museli tajit, jen jeho starší soukmenovci o něm věděli a mlčky ho přehlíželi, nikdo z nich nežaloval na přerovském velitelství, ačkoli oni dva se toho obávali. Od jara se skrývali v zákruťkách Bečvy, v květnu čtyřiačtyřicátého ji Karl poprvé pozval do své světnice v rozvodně, v níž měl pro sebe úzkou sklepní kobku s postelí a psacím stolem, kde maloval a psával srdcebolné dopisy své mámě. Na ní lpěl a po ní si stýskal. I medailonek s její podobenkou nosil na krku, čas od času ho takřka obřadně sundal, fotku políbil, pak se podíval k nebi, jako kdyby prosil Pánaboha o brzké setkání, ale místo očekávané modlitby vždycky jen šeptnul: „Heil Hitler.“ Jeho víra v toho chlapa byla nezdolná a Albínu drásala i pobuřovala.

Měla necelých šestnáct, když ji ve svém kutlochu s dlaní přitlačenou na ústa připravil o panenství. Ani sama neví, jestli se jí to líbilo, pamatuje si z toho dodnes jen kousavou vojenskou deku, proleželý polštář a otláčenou matraci, která jí do lopatek střílela uvolněné péro. Chtěla ale udělat radost Karlovi, to jeho přece milovala nebyvalou silou. Občas tušila, že někteří lidi z Dluhonic o její slabosti pro vojáka wehrmachtu vědí, minimálně hostinský Záboj si jejich špitání musel všimnout – a ona pak každý večer uléhala se strachem, že až to rupne, táta vezme brokovnici a zastřelí ji.

V březnu pětačtyřicátého – přesně rok od jejich první schůzky – začínalo být zřejmé, že všechno to, v co Karl věřil, nedojde naplnění. Situace na frontě se obracela v neprospěch Německa a válka se začínala ubírat jiným směrem, než on i jeho modla s knírkem předpo-

kládali. Albína tušila, že čas jejich rozluky se blíží. Jestli válka skončí pro Karlův národ výpraskem, bude se muset vrátit k rodině do Sudet... a ví Bůh, co s ním pak bude. O to víc se scházeli a milovali, o to víc se ujišťovali, že je ani vítězství a porážka nerozdělí. Vždyť jsou si souzeni!

V polovině dubna Albína zjistila, že je těhotná, a Karlovi prolomily čelo starostlivé vrásky. Říkal, že za normálních okolností by si ji vzal a o děcko se postaral, však je poctivý německý chlap a díky své babičce ví, že Češi nejsou žádný ksindl... v tom jediném se s Führerem rozcházel... jenže teď bylo všechno komplikované, nastavené vzorce neplatily. Nabádal ji, aby z praktických důvodů dala děcko pryč, že potrat sám ze svého žoldu zaplatí, ale Albína nad nabídkou rázně zavrtěla hlavou. Karlovo dítě pro ni bylo svaté.

V tichosti vyčkávali poslední dny války. Začátkem května už bylo jasné, že wehrmacht musí rozvodnu opustit, jinak je odtud postupující Rudá armáda vypráská jako psy. V noci ze sedmého na osmého května se rozloučili, ráno se celá skupina přemístila do Přerova na nádraží – a co bude pak, nikdo nevěděl. Karl té noci daroval Albíně medailonek s fotkou maminky na důkaz toho, že až se přežene nejhorší smršť konečné nenávisti, vrátí se do Dluhonic pro ni a pro dítě. Prosil ji, aby děcko – bude-li to holka – nosilo na důkaz jejich lásky aspoň jméno jeho matky. Vilemína.

Albína o plodu v břiše trpělivě mlčela, krmila ho a hýčkala, broukala mu a zpívala. Dál pracovala v restauraci U Zábojů, roznášela pivo a kořalku, mazala chleby margarínem a sádlem. Místa Němců u stolu na pár týdnů zabrali neméně hluční Rusové, kteří do vesnice přijeli přes poničený železniční most koňmo a utábořili se v sadě rozvodny a také na Staré Bečvě –

na poli mezi čísly 93 a 174 –, užívali si přízně místních lidí a po večerech se nad řekou táhly tóny harmoniky, doprovázené častuškami. Když Dluhoničtí začali mít Rusáků po dvou týdnech plné zuby a přestali být vůči nim pohostinní, odtáhli do Přerova a odtud snad už maširovali domů. Po jejich odchodu se rozhodl hostinský Záboj udělat před restaurací letní posezení, takové prvorepublikové venkovské výletní místo s nabídkou piva a jednoduchých jídel. Požádal Albínu, aby mu pomáhala přenášet stoly a židle ze sálu ven, ale ona se chytla za břicho, nazvedla ramena a špitla: „Nemůžu.“ Otec tehdy řádil jako ras, dostala pár pohlavků a výhrůžek, že jestli neřekne, s kým děcko má, vykope ji z domu. Pak se na matčino přání zklidnil a přišel s rozhodnutím, že se v září – na Václava – provdá do svatojánského domu.

„Nikdy,“ řekla mu tenkrát, „než k Paukrtům, to se radši utopím jako náš Jožka!“

Nehledě na její protesty se rozjely skromné předsvatební přípravy, kterých se neúčastnila ani vlažně... jen švadleně postála, aby jí vzala míru na šaty. Samu sebe usadila do myšlenky, že se vlastně nic neděje. Než se starý Paukrt v kostele vysloví, bude tu už Karl a odveze si ji domů. A ona s ním pojedje kamkoliv, klidně i do Německa – jenom když bude s ním. Čekala na něj i po svatbě a po narození Vilemíny, dobré tři roky ho denně vyhlížela. Kdyby s ní neměl vážné úmysly, nikdy by jí přece nedal do úschovy zlatý medailonek s fotkou *Mutter*, nenechal by jí adresu jabloneckého bytu, na kterou pak marně psala... V jednapadesátém roce už věřit přestala, snažila si zvyknout na Hanuše, ale ze srdce jí žádný cit nevycházel. Byl pro ni starý a se svými spálenými stehny odpudivý. Mínu sice miloval, a za to mu byla vděčná... jenže už dávno věděla, že z vděku

se žádná milostná polívka neuvaří – k té jsou potřebné úplně onačejší ingredience.

I když byl jako muž neschopný, nikdy žádného jiného neměla. Ne kvůli Hanušovi, nýbrž Karlovi – tomu by nikdy nemohla být nevěrná. To jeho hýčkala ve své duši, kterou nikdo nedokázal zaplnit něhou tak objemnou, jako on. A že jí muži nadbíhali! Ona ale uměla myslet jen na něj, na jeho ruce, horkou tvář, lícní kosti, bradu s důlkem, oči s odrazem dětské potměšilosti... A Otakar mu byl podobný, proto dostává šanci se o ni ucházet a Albína v sobě poprvé po třinácti letech rozeznívá struny rozechvělosti.

Jde Otovi vstříc, už to má jen kousek, mívá dvě nově postavené bytovky pro pracovníky rozvodny, zdraví se u nich se známou a tváří se, že se jde jen kousek po proudu řeky projít. Když pak dorazí na smluvené místo, otáčí se, jako kdyby byla zlodějka, která se bojí prozrazení. Zem je tu prohřátá od sluníčka a doléhá na ni stín přicházejícího večera, dusno ustupuje vlahému větříku, který se táhne od Bečvy. Obejme si paže... a už ho vidí. Jde z druhé strany, píská si, poskakuje, je tak krásný a bezstarostný! Jako kdysi Karl. Sedne si k ní a obejmě ji, nejdříve sebou nesouhlasně škusne, ale pak ho nechá.

Středa 23. července 1958: Spravedlivý Bože, těm, kdo zůstávají v Tobě, dáváš milost, že nepodléhají lidskému osudu, na přímluvu svaté Terezie dej i nám milost, abychom byli nezávislí na mínění druhých, a tak mohli vždy svobodně kráčet v pravdě, otevřeni pro Tvou vůli a věrni